

УДК 342.9

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-7-8-4

Кропивницький Микола Олександрович,

кандидат юридичних наук

ORCID ID: 0000-0003-0981-0774

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

У статті аналізуються зміст і концептуальні характеристики поняття соціального захисту, системи соціального захисту й основних шляхів її удосконалення. Підкреслено, що соціальна інфраструктура як обов'язкова умова повноцінного функціонування суспільно-економічної системи має опорою саме належне організовану систему соціального захисту. На рівні законодавства ЄС поняття соціального захисту пов'язується з усіма інтервенціями публічних чи приватних організацій, спрямованих на те, щоб звільнити домогосподарства та фізичних осіб від тягаря, зумовленого визначеними видами ризиків або потреб, за умови відсутності одночасних взаємних або індивідуальних домовленостей. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери визначає соціальний захист як систему забезпечуванню державою економічних, соціальних та організаційних заходів, що спрямовуються на підтримку найбільш вразливих верств населення (пенсіонерів, осіб з інвалідністю, ветеранів війни, багатодітних сімей, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та інших категорій осіб, які мають право на державну допомогу та пільги відповідно до законів). На концептуально-теоретичному рівні можна висувати, що соціальним захистом є комплекс заходів і засобів організаційно-правового та соціально-економічного характеру, які здійснюються публічними та/або приватними суб'єктами, щодо забезпечення соціально безпечного існування людини як найвищої соціальної цінності та невід'ємного елемента суспільного буття, шляхом запобігання, зменшення або усунення соціальних ризиків, а також задоволення потреб людини у соціальній сфері. Структура соціального захисту в Україні складається з таких компонентів: 1) соціальне забезпечення – бюджетна допомога певним категоріям населення; 2) соціальне страхування – допомога позабюджетних структур для нейтралізації страхових випадків; 3) соціальні гарантії держави – бюджетне фінансування підприємств з метою компенсації недоотриманих доходів; 4) соціальна допомога. Виокремлено три рівні системи соціального захисту в Україні: інституційний, правореалізаційний, безпосередньої взаємодії. У статті окреслені актуальні пропозиції щодо шляхів удосконалення системи соціального захисту в Україні.

Ключові слова: прожитковий мінімум, соціальна держава, соціальна інфраструктура, соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальний працівник, соціальні гарантії держави.

Kropyvnytskyi M. O. Main ways of improving of the social security system in Ukraine: administrative and legal dimension

In this article the author analyzes the content and conceptual characteristics of “social security” concept, the system of social security and the main ways of its improvement. It is emphasized that social infrastructure as a necessary condition for the full functioning of the socio-economic system is supported by a properly organized social security system. At the level of EU legislation, the “social security” concept is associated with all interventions by public or private organizations aimed at relieving households and individuals from the burden caused by certain types of risks or needs, in the absence of simultaneous mutual or individual agreements. The strategy of digital transformation of the social sphere defines social security as a system of state-supplied economic, social and organizational measures aimed at supporting the most vulnerable segments of the population (pensioners, persons with disabilities, war veterans, large families, orphans, children deprived of parental care, children in difficult life circumstances and other categories entitled to state assistance and benefits in accordance with the law). At the conceptual and theoretical level, it can be concluded that social security is a set of measures and means of an organizational, legal and socio-economic nature carried out by public and/or private entities, in order to ensure the socially safe existence of a person as the highest social value and an integral element of social existence, by preventing, reducing or eliminating social risks, as well as meeting human needs in the social sphere. The structure of social security in Ukraine consists of the following elements: 1) social welfare – budgetary assistance to certain categories of population; 2) social insurance – assistance of non-budgetary structures to neutralize insurance cases; 3) state social guarantees – budgetary financing of enterprises with the aim of compensating for the lost income; 4) social assistance. Three levels of the social security system in Ukraine are distinguished: institutional, law enforcement, of direct interaction. The article outlines current proposals on the ways to improve the social security system in Ukraine.

Key words: living wage, social state, infrastructure, social welfare, social insurance, social worker, social guarantees of the state.

Актуальність проблеми. Соціальний захист прийнято вважати одним із найбільших досягнень цивілізаційного розвитку людства, сформованим як особливий інститут держави вже в епоху індустріалізації (хоча фрагментарно проявлявся вже в античні часи) [16], відповідно, універсальність соціального захисту, вирішальна роль держави в його запровадженні, забезпеченні й розвитку призвели до того, що така держава поступово трансформувалася в соціальну державу [13, с. 1]. Під соціальним захистом загалом прийнято розуміти: 1) державну підтримку верств населення, які можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів, з метою забезпечення відповідного життєвого рівня, тобто заходи, що включають надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам (найбільш вразливим верствам населення), а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення; 2) комплекс законодавчо закріплених гарантій, що протидіють дестабілізуючим життєвим факторам (інфляція, спад виробництва, економічна криза, безробіття тощо) [1, с. 23]. Відтак, соціальна інфраструктура, яка включає органи підтримки й розвитку культури, освіти, виховання, систему охорони здоров'я й фізичної культури, пенсії й різні соціальні виплати як обов'язкова умова повноцінного функціонування суспільно-економічної системи має опорою саме належне організовану систему соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти досліджуваного питання були предметом наукового дослідження багатьох українських науковців, серед яких В. М. Андріїв, Н. В. Галіцина, О. В. Епель, М. І. Іншин, Л. Ю. Малюга, Л. М. Сіньова, Б. І. Сташків, О. В. Тищенко, М. М. Шумило, О. М. Ярошенко та ін., водночас, динаміка розвитку соціальної сфери потребує подальшого наукового осмислення стратегії розвитку й шляхів удосконалення системи соціального захисту за складних воєнних і поствоєнних реалій розбудови держави.

Отже, **метою** цієї статті є окреслити концептуальне поняття соціального захисту, його системи й шляхів її удосконалення за умов стрімкого зростання попиту на соціальні послуги, зокрема й потреби належного адміністрування соціально безпечного буття населення держави загалом.

Виклад основного матеріалу. На рівні Регламенту Європейського Парламенту і Ради № 458/2007 від 25 квітня 2007 р. поняття «соціальний захист» пов'язується з «усіма інтервенціями публічних чи приватних організацій, спрямованих на те, щоб звільнити домогосподарства та фізичних осіб від тягаря, зумовленого визначеними видами ризиків або потреб, за умови відсутності одночасних взаємних або індивідуальних домовленостей» [15]; невичерпний перелік відповідних ризиків (потреб), спроможних обумовити необхідність у заходах соціального захисту, переважно охоплює захворювання та/або медичне обслуговування, інвалідність, похилий вік, втрату годувальника, сім'ю/дітей, безробіття, житло, соціальну ізоляцію.

У п. 3 Порядку, затвердженому постановою Правління Пенсійного фонду України від 3 березня 2021 р. № 8-1 [6] йдеться про те, що соціальним захистом є «забезпечення інституціями соціального захисту соціальних виплат, пільг, послуг, заходів та інших гарантій, передбачених для громадян законодавством, за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством». Соціальний захист населення України також визначається як система забезпечування державою економічних, соціальних та організаційних заходів, що спрямовуються на підтримку найбільш вразливих верств населення (пенсіонерів, осіб з інвалідністю, ветеранів війни, багатодітних сімей, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та інших категорій осіб, які мають право на державну допомогу та пільги відповідно до законів) (згідно з тезаурусом Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери, схваленої 2020 р.) [11]. У актах чинного законодавства містяться визначення соціального захисту, спрямованого на забезпечення соціальної безпеки окремих верств населення. Наприклад, у ч. 3 ст. 1 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 р. [7] міститься визначення поняття «соціальний захист дітей», у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р. [9] – «соціальний захист військовослужбовців». Сутнісний зміст соціального захисту осіб з інвалідністю фрагментарно розкривається у ст. 4 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 р. [8], а в п. 21 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. [5] наявне визначення поняття «соціальний захист у разі настання безробіття».

Із наведених нормативних підходів можна висувати, що соціальним захистом є комплекс заходів і засобів організаційно-правового та соціально-економічного характеру, які здійснюються публічними

та/або приватними суб'єктами, щодо забезпечення соціально безпечного існування людини як найвищої соціальної цінності та невід'ємного елемента суспільного буття, шляхом запобігання, зменшення або усунення соціальних ризиків, а також задоволення потреб людини у соціальній сфері [4, с. 19]. Отже, зв'язок соціальної держави з потребою забезпечення соціального захисту населення безпосередньо об'єктивується саме в соціальному захисті, для належного здійснення якого держава створює та забезпечує оптимальне функціонування системи соціального захисту, якою охоплено, по-перше, інституційний елемент захисту (органи публічної влади та їх посадові особи; недержавні суб'єкти, які забезпечують соціальний захист осіб, які потребують такого захисту); по-друге, суб'єкти, які здійснюють внутрішній контроль системи соціального захисту; по-третє, стратегічний елемент (напрями соціального захисту, у межах яких формуються відповідні форми такого захисту); по-четверте, інструментальний елемент захисту (засоби захисту); по-п'яте, процедурний елемент (комплекс процедур з реалізації та задоволення права на соціальний захист).

Звідси соціальний захист – особливий соціально-правовий феномен, який у широкому сенсі є діяльністю з реалізації різних заходів (регламентованих законодавством, узгоджених із принципами права та охоплених соціальною політикою держави), які: 1) дають змогу запобігти виникненню критичного стану соціальної безпеки людини (груп людей); 2) сприяють відновленню належного стану соціальної безпеки людини (груп людей), яка перебуває у складних життєвих обставинах. Є підстави констатувати, що соціальний захист має на меті розширити соціальні (та інші пов'язані з цим) можливості людини (сприяючи їй повноцінному життю), захистити права людини та дати їй науково обґрунтовану, апробовану та забезпечену необхідними людськими, нематеріальними, матеріальними, фінансовими та ін. ресурсами змогу подолати структурні бар'єри, які перешкоджають їй повноцінній участі в житті суспільства.

Основними елементами системи соціального захисту є: 1) встановлення допустимих параметрів життя (розміру прожиткового фізіологічного і соціального мінімуму, мінімальної пенсії, соціальної допомоги); 2) захист населення від зростання цін і товарного дефіциту для гарантованого забезпечення прожиткового мінімуму громадян; 3) вирішення проблеми безробіття й забезпечення ефективної зайнятості, перепідготовка кадрів; 4) пенсійне забезпечення (людей похилого віку, інвалідів, сімей, що втратили годувальника); 5) утримання дитячих будинків, інтернатів, будинків для людей похилого віку тощо; 6) соціальні трансферти (допомога з безробіття, одноразові щомісячні виплати на дітей, з материнства, з хвороби та інших причин, житлові субсидії тощо); 7) соціальне обслуговування (надання соціальних послуг окремим категоріям громадян і т.ін.); 8) надання необхідної медичної допомоги тощо [1, с. 23–24].

Система соціального захисту в Україні є диференційованою і складається з: 1) базового набору соціальних прав, послуг, можливостей для всього населення – мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, доступу до основних медичних послуг; 2) обов'язкового соціального страхування для забезпечення гарантованого доходу; 3) добровільного страхування, яким можуть скористатися лише особи й домогосподарства з достатнім рівнем доходу. Структура соціального захисту в Україні складається з таких компонентів: 1) соціальне забезпечення – бюджетна допомога певним категоріям населення; 2) соціальне страхування – допомога позабюджетних структур для нейтралізації страхових випадків; 3) соціальні гарантії держави – бюджетне фінансування підприємств з метою компенсації недоотриманих доходів; 4) соціальна допомога [12, с. 82, 97].

Система соціального захисту в Україні складається із трьох рівнів:

1) інституційний рівень характеризується особливою видовою структурою, залежно від виду послуг, а також типу населеного пункту, в якому послуга надається, охоплюючи як суб'єктів, відповідальних за здійснення соціального захисту, низку суб'єктів публічної адміністрації, що не є централізованими та не можуть бути централізованими (зокрема, з огляду на свободи місцевого самоврядування). 26 серпня 2020 року постановою КМУ № 783 [3] була створена Національна соціальна сервісна служба України як центральний орган виконавчої влади, який «реалізує державну політику в сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та за дотриманням прав дітей». Серед основних завдань Нацсоцслужби КМУ виокремив надання цим суб'єктом публічної адміністрації соціальних послуг і провадження соціальної роботи. Відповідно, Нацсоцслужба має стати не формальним, а реальним інституційним центром реалізації політики соціального захисту населення України, отже, інституційною основою національної системи соціального захисту, органом, функціонування якого

обумовлюватиме можливість отримання соціальних послуг за принципом «єдиного вікна» (частково про це йдеться в Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей, ухваленій у 2020 р. і дотепер не забезпеченій на нормативно-правовому й програмному рівнях);

2) правореалізаційний рівень – для виконання міжнародних стандартів і норм соціального захисту в Україні вказані норми й стандарти об'єктивуються насамперед у соціальних програмах, які є комплексом узгоджених заходів, спрямованих на вирішення сукупності соціальних проблем (особливе значення мають місцеві соціальні програми, які враховують специфіку виникнення й прояву соціальних ризиків і викликів, що є типовими чи найбільш проблемними у певній місцевості):

2¹) система соціальної допомоги, до якої слід віднести: державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям, на догляд за дітьми з інвалідністю (також особам з інвалідністю з дитинства), особам, які не мають права на пенсію (також особам з інвалідністю), допомогу на дітей-сиріт, на дітей, які були позбавлені батьківського піклування та ін., тимчасову допомогу дітям, які опинилися у соціально вразливій ситуації, коли їхні батьки ухиляються від сплати аліментів (так само – неспроможні утримувати дитину та ін., щомісячну грошову допомогу на догляд за особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, що потребує (за відповідним висновком лікарської комісії закладу охорони здоров'я) постійного стороннього догляду, компенсацію фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, тимчасову державну соціальну допомогу непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, утім, не набула права на пенсійну виплату;

2²) система пільг, якою охоплено такі категорії осіб: особи зі статусом ветерана війни та суміжними правовими статусами, а саме: особи з інвалідністю внаслідок війни I, II, III групи; учасники бойових дій; члени сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни; учасники війни; особи зі встановленим статусом «дитина війни»; особи зі статусом ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деякі інші пільгові категорії осіб; особи зі статусом військово-службовців, які під час проходження військової служби стали особами з інвалідністю, а також члени сімей загиблих (померлих) військовослужбовців; особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесені до категорії 1 або до категорії 2; дружина (чоловік) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою; діти, яким встановлено інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою; багатодітні сім'ї;

2³) система соціальних послуг, до базових із яких в Україні віднесені ті, які регламентовані на рівні стандартів, зокрема: догляд вдома; денний догляд; соціальна адаптація; соціальна інтеграція, реінтеграція бездомних осіб; надання притулку бездомним особам; екстрене (кризове) втручання; консультування; представництво інтересів; посередництво (медіація); соціальна профілактика; стаціонарний догляд за особою, яка втратила здатність до самообслуговування (або ж не змогла набути здатності до самообслуговування); паліативний догляд; соціальна інтеграція випускників інтернатних закладів (установ); підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю та ін.;

3) рівень безпосередньої взаємодії щодо соціального захисту в Україні – соціальний працівник може бути ключовим елементом системи соціального захисту лише тоді, коли працюватиме за гідних умов, його правовий статус буде належно визначений в законодавстві, соціальна безпека таких працівників буде гарантована як на нормативно-правовому, так на інституційному рівнях з огляду на те, що орган публічного врядування не може сам по собі з'ясувати й оцінити конкретні потреби людини в соціальній безпеці, детермінувати ті чи інші фактори, які зумовлюють кризовий стан соціальної безпеки особи (її сім'ї), допомогти соціально вразливій особі зорієнтуватися в труднощах реалізації права на соціальний захист, взяти на себе відповідальність за своє життя та ін. [4, с. 41].

Війна й осмислення поствоєнних перспектив забезпечення соціального захисту населення України дає змогу не лише виокремити проблемні питання функціонування системи соціального захисту, а й окреслити перспективні адміністративно-правові параметри їх вирішення. Попри значний масив норм законодавства України, які становлять нормативно-правову основу системи соціального захисту і яку можна вважати переважно узгодженою із міжнародними соціальними стандартами й нормами, низка ключових конвенційних актів, які є важливими для ефективного функціонування національної системи соціального захисту, усе-таки залишаються нератифікованими Україною [4, с. 35–36]. Відтак в Україні необхідно розробити концептуально-стратегічний акт, який би окреслював основні проблеми функціонування соціальної сфери та шляхи їх вирішення, беручи до уваги важливість соціальної роботи в контексті ефективного функціонування цієї системи. Беручи до уваги рекомендації МОП, Глобальну

хартію екосоціального світу, що була розроблена на Всесвітньому саміті народів «Спільне створення нового екосоціального світу: нікого не залишити позаду» (29.06-02.07.2022) [17], документи Міжнародної Федерації соціальних працівників [14], слід, *по-перше*, ратифікувати й імплементувати низку конвенційних актів МОП для подальшої адаптації національної системи соціального захисту в Україні до міжнародного соціального права й поглиблення узгодженості цієї системи з міжнародно-правовими стандартами в соціальній сфері: 1) «Про рівноправність громадян країни та іноземців і осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення» 1962 р. № 118; 2) «Про допомоги у випадках виробничого травматизму» 1964 р. № 121 (в актуальній редакції); 3) «Про медичну допомогу та допомоги у випадку хвороби» 1969 р. № 130; 4) «Про сприяння зайнятості та захист від безробіття» 1988 р. № 168; 5) «Про допомоги з інвалідності, старості і в зв'язку з втратою годувальника» 1967 р. № 128; 5) «Про установлення міжнародної системи збереження прав у галузі соціального забезпечення» 1982 р. № 157; 6) «Про охорону материнства» 2000 р. № 183; 7) «Про насильство і домагання у сфері праці» 2019 р. № 190; 8) «Про безпечне та здорове робоче середовище» 2023 р. № 191.

По-друге, назріла потреба внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» 2019 р. [10] щодо вдосконалення: 1) визначення низки понять у сфері соціального захисту, зокрема, «соціальний працівник», «соціальна робота», «методи соціальної роботи»; 2) окреслення ключових критеріїв ефективності соціальної політики в контексті функціонування системи соціального захисту; 3) визначення принципів і цінностей надання соціальних послуг загалом; 4) окреслення базових методів соціальної роботи; 5) запровадження обов'язкового отримання ліцензій для виконання соціальної роботи відповідного виду; 6) визначення стандартів кадрової політики в сфері надання соціальних послуг, зокрема, уточнення критеріїв одержання допуску до професії, пов'язаної з наданням соціальних послуг; 7) визначення формули допустимої інтенсивності й обсягу роботи соціальних працівників та параметрів реабілітаційної відпустки, яка надаватиметься соціальним працівникам на підставі медичного документу, що засвідчує професійне вигорання соціального працівника.

По-третьє, довгостроковим пріоритетом є розробка й прийняття Соціального кодексу України й кодифікація наказів Міністерства соціальної політики України, якими затверджуються державні стандарти соціальних послуг, результатом чого має стати прийняття Кодексу державних стандартів соціальних послуг [4, с. 122].

По-четверте, назрілою потребою є посилення кадрового потенціалу системи соціального захисту з урахуванням концепцій належного урядування й сучасної доктрини публічного адміністрування [2], що передбачає, зокрема, оптимізацію функціонування правового механізму забезпечення гідних умов праці соціальних працівників на основі загальноновизнаних стандартів виконання соціальної роботи.

Окреслені шляхи вдосконалення системи соціального захисту в Україні мають сприяти поступовій оптимізації функціонування цієї системи, посилювати стан соціальної безпеки населення як важливої складової національної безпеки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціальний захист є соціально-правовим явищем, яке об'єктивується в практичній дійсності у результаті функціонування системи соціального захисту на інституційному, правореалізаційному й соціально-допомоговому рівнях. Проблематику функціонування системи соціального захисту в Україні складають: 1) відсутність актуального, довгострокового стратегічного прогнозу подальшого розвитку системи соціального захисту в Україні, що перешкоджає прогресу й реформам у сфері соціального захисту; 2) недостатність фінансування системи соціального захисту й подальше зростання потреб у фінансуванні соціальної сфери; 3) кадрова криза й відсутність актуальних програм її вирішення в коротко- чи довгостроковій перспективі; 4) завершення інституційної (адміністративно-правової) реформи в соціальній сфері, в результаті якої Національна соціальна сервісна служба стане основним відповідальним суб'єктом за надання соціальних послуг, що виражатиметься в централізації й оптимізації системи надання соціальних послуг за принципом «єдиного вікна».

Література

1. Внукова Н. М., Кузьминчук Н. В. Соціальне страхування: Кредитно-модульний курс. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2021. 412 с.
2. Галицина Н. В. Принципи «good governance» і «good administration» в адміністративному праві. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 13. С. 101–110.
3. Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: постанова Кабінету міністрів України від 26.08.2020 р. № 783. *Офіційний вісник України*. 2020 р., № 73, ст. 9.

4. Епель О. В. Система соціального захисту в Україні як чинник формування соціальної держави: стан, проблеми та стратегія розвитку: монографія. К. : Видавництво Людмила, 2023. 196 с. Бібліогр.: с. 139–186.
5. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 63. Ст. 2565.
6. Про затвердження Порядку проведення експериментального проекту з реалізації функціоналів першої черги Єдиної інформаційної системи соціальної сфери: Постанова Правління Пенсійного фонду України від 03.03.2021 № 8-1. *Офіційний вісник України*. 2021. № 23. Ст. 1104.
7. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 6. Ст. 35.
8. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XI. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 21. Ст. 252
9. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.
10. Про соціальні послуги: Закон України від 19.01.2019 р. № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73.
11. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери: розпорядження Кабінету Міністрів України № 1353-р від 28.10.2020. *Урядовий кур'єр* від 31.10.2020. № 212.
12. Соціальна безпека людини в умовах війни: монографія. За ред. Варналія З. С. К. : Знання України, 2023. 270 [1] с., 8 с. іл.
13. Golinowska S. Przyszłość państwa opiekuńczego i systemu zabezpieczenia społecznego. *Polityka Społeczna*. 2005. № 11–12. p. 1–9.
14. International Federation of Social Workers. URL: [International Federation of Social Workers – Global Online conference \(ifsw.org\)](https://www.ifsw.org/).
15. On the European system of integrated social protection statistics: Regulation (EC) № 458/2007 of the European Parliament and of the Council of 25.04.2007. *Official Journal of the European Union*. 2007. L 113. P. 182–187.
16. Stiker H. J. Vieillesse, pauvreté et handicap dans l'histoire. *Revue d'histoire de la protection sociale*. 2015. № 1. P. 132–144.
17. The People's Charter for an Eco-Social World. *Co-Building a New Eco-Social World: Leaving No One Behind*. URL: <https://newecosocialworld.com/the-peoples-charter-for-an-eco-social-world/>.

References

1. Vnukova, N. M. & Kuzmynchuk, N. V. (2021). *Sotsialne strakhuvannia: Kredytно-modulnyi kurs. Navch. pos. [Social insurance: Credit-module course. Tutorial]*. Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
2. Halitsyna, N. V. (2020). Pryntsypy «good governance» i «good administration» v adminstratyvnomu pravi [Principles of “good governance” and “good administration” in administrative law]. *Yurydychnyi biuletyn*, (13), 101–110 [in Ukrainian].
3. Deiaki pytannia Natsionalnoi sotsialnoi servisnoi sluzhby Ukrainy [Some Issues of the National Social Service of Ukraine] (2020), postanova Kabinetu ministriv Ukrainy № 783. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy [Official Herald of Ukraine]*, (73) [in Ukrainian].
4. Epel, O. V. (2023). *Systema sotsialnoho zakhystu v Ukraini yak chynnyk formuvannia sotsialnoi derzhavy: stan, problemy ta stratehiia rozvytku: monohrafiia [The system of social security in Ukraine as a factor in the formation of the social state: state, problems and development strategy: monograph]*. Vydavnytstvo Liudmyla [in Ukrainian].
5. Pro zainiatist naseleennia [About the employment of the population] (2012), Zakon Ukrainy № 5067-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Data of the Verkhovna Rada of Ukraine]*, (63) [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia eksperymentalnoho proektu z realizatsii funktsionaliv pershoi cherhy Yedynoi informatsiinoi systemy sotsialnoi sfery [On the approval of the Procedure for conducting an experimental project on the implementation of the first stage functions of the Unified Information System of the Social Sphere] (2021), Postanova Pravlinnia Pensiinoho fondu Ukrainy [Resolution of the Board of the Pension Fund of Ukraine] № 8-1. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy [Official Herald of Ukraine]*, (23) [in Ukrainian].
7. Pro orhany i sluzhby u spravakh ditei ta spetsialni ustanovy dlia ditei [About bodies and services for children and special institutions for children], Zakon Ukrainy № 20/95-VR (1995). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Data of the Verkhovna Rada of Ukraine]*, (6) [in Ukrainian].
8. Pro osnovy sotsialnoi zakhyshchenosti osib z invalidnistiu v Ukraini [About the basics of social security for persons with disabilities in Ukraine], Zakon Ukrainy № 875-XI (1991). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Data of the Verkhovna Rada of Ukraine]*, (21) [in Ukrainian].
9. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei [About social and legal protection of military personnel and their family members], Zakon Ukrainy № 2011-XII (1991). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Data of the Verkhovna Rada of Ukraine]*, (15) [in Ukrainian].

10. Pro sotsialni posluhy [About social services], Zakon Ukrainy № 2671-VIII (2019). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Data of the Verkhovna Rada of Ukraine], (18) [in Ukrainian].
11. Pro skhvalennia Stratchii tsyfrovoi transformatsii sotsialnoi sfery [On the approval of the Strategy of digital transformation of the social sphere], rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy [order of the Cabinet of Ministers of Ukraine] № 1353-r (2020). *Uriadovi kurier* [Government Courier], (212) [in Ukrainian].
12. Varnaliia, Z. S. (Red.). (2023). *Sotsialna bezpeka liudyny v umovakh viiny: monohrafiia* [Human social security in war conditions: monograph]. Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
13. Golinowska, S. (2005). Przyszłość państwa opiekuńczego i systemu zabezpieczenia społecznego. *Polityka Społeczna*, (11-12), 1–9 [in Polish].
14. *International Federation of Social Workers*. Retrieved from ifsw.org [in English].
15. On the European system of integrated social protection statistics: Regulation (EC) № 458/2007 of the European Parliament and of the Council of 25.04.2007. (2007). *Official Journal of the European Union*, (113), 182–187 [in English].
16. Stiker, H. J. (2015). Vieillesse, pauvreté et handicap dans l'histoire. *Revue d'histoire de la protection sociale*, (1), 132–144 [in French].
17. The People's Charter for an Eco-Social World. *Co-Building a New Eco-Social World: Leaving No One Behind*. Retrieved from <https://newecosocialworld.com/the-peoples-charter-for-an-eco-social-world> [in English].